

การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

THE DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM TO PREPARE FOR BEING A BUDDHIST MISSIONARY MONK FOR NOVICES

พระมหาภาณุวัฒน์ ลูใจคำ *

Phramaha Phanuwat Lujaiakham

Received: 2020-02-18

ปริญญญา สีสทอง **

Revised: 2020-03-15

Parinyapast Seethong

Accepted: 2020-03-30

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และ 2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สามเณรที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดลำปาง ที่สมัครเข้ารับการอบรมตามหลักสูตร จำนวน 30 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test แบบ dependent)

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นคือหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ปัญหาและความจำเป็น 2. หลักการของหลักสูตร 3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4. โครงสร้าง/เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6. ระยะเวลา 7. ผู้เข้ารับการอบรม 8. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 9. การประเมินผลการฝึกอบรม ในภาพรวมหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.52) และคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.39) ผลการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร สามเณรมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร, ความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร, สามเณร

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตร ค.ม. (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

** อาจารย์ประจำหลักสูตร ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ABSTRACT

The purposes of this research were 1. To develop the curriculum to prepare for being a Buddhist missionary monk for novices 2. To study the result of using the curriculum to prepare for being a Buddhist missionary monk for novices. The samples were 30 voluntary novices studying in high school in Lampang. The research tools were the curriculum to prepare for being a Buddhist missionary monk for novices and curriculum guide. The data analyses were mean, percentage, standard deviation and t-test dependent.

The results found that; The curriculum consisting in 1. problems and necessities 2. curriculum principle 3. objectives 4. curriculum structure 5. learning activities 6. teaching duration 7. participants 8. teaching aids 9. assessment and evaluation. The curriculum had appropriateness at the level of the highest ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.52) and the curriculum guide also had appropriateness at the level of the highest. ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.39). The results of using the curriculum: The novices' posttest scores were statically higher than pretest scores at the level of .05

Keywords: Curriculum Development, Quality of Curriculum, Buddhist missionary, monk preparation

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรนับถือพระพุทธศาสนามากที่สุด โดยส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท จากการนำเข้ามาเผยแผ่ของพระธรรมทูตสายของพระโสณะเถระ และพระอุตตระเถระ ซึ่งการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท มีการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และมีการปฏิบัติธรรมอย่างแพร่หลายของพุทธศาสนิกชน ทำให้มีจิตใจใฝ่ในการทำบุญ จนกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุดในปัจจุบัน การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ มีทั้งแบบเชิงรับ คือ แบบที่ยึดถือกันมาเป็นประเพณี เช่น การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนที่วัด และแบบเชิงรุก คือ การพัฒนารูปแบบการเทศน์ การเผยแผ่ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบัน ตรงกับความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มทุกวัย เช่น การจัดอบรมในสถานศึกษา มหาวิทยาลัย การจัดค่ายธรรมะสำหรับเยาวชน เป็นต้น ประเทศไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เช่น มีการแต่งตั้งและมอบหมายให้พระอุบาลีมหาเถระพร้อมด้วยคณะพระธรรมทูตมาอุปสมบทให้ชาวศรีลังกา ส่งผลให้พระสงฆ์ไทยได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกาจนเป็นปึกแผ่นมั่นคงถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันเราจะเห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ลดน้อยลงไปหลายด้านมีประชาชนไม่น้อยที่เข้าใจว่าบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ที่เป็นผู้กระทำพิธีกรรมบ้างเป็นหมอดูบ้างบางคนเมื่อไม่ค่อยเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์อย่างแท้จริงก็พลอยเสื่อมศรัทธาในพระสงฆ์ไป จากปัญหาดังกล่าว พระสงฆ์ต้องปรับตัวและเพิ่มบทบาทด้านต่าง ๆ เพื่อชดเชยบทบาทที่สูญเสียไป การเผยแผ่หลักคำสอนด้วยวิธีต่าง ๆ

กรมการศาสนาได้ฟื้นฟูจัดให้มีงานพระธรรมทูตขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ถึง ปี พ.ศ. 2508 โดยมีความมุ่งหมายให้ประชาชนยึดมั่นในพระพุทธศาสนาให้มีศีลธรรมประจำใจ มีความเคารพรักต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้ทดลองดำเนินงาน โดยอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอำนวยความสะดวกจัดส่งพระสงฆ์ออกจาริกประกาศพระศาสนาในถิ่นต่าง ๆ¹

งานพระธรรมทูตถือเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์ ที่มีพระเถระานุเถระทุกระดับชั้นร่วมรับผิดชอบดำเนินการตามลักษณะงานที่ปรากฏ การฝึกอบรม พระธรรมทูตถือเป็นภาระหน้าที่โดยตรงที่สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเป็นลำดับมาเพื่อเตรียมความพร้อมของพระธรรมทูตที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ให้มีความมั่นใจในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ประกาศเผยแผ่พระสัทธรรมให้จรจรายไปในที่ทุกสถาน อันเป็นการสืบทอดและปฏิบัติตามเบื้องพระยุคลบาทของพระพุทธองค์ที่ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างไว้ งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานหลักโดยตรงที่พระสงฆ์สาวกจะต้องใส่ใจเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาที่ดำรงคงอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ได้ ก็ด้วยการที่พระเถระานุเถระจากอดีตจนถึงปัจจุบันต่างตระหนักและยึดมั่นในแนวทางแห่งธรรมที่พระพุทธองค์ทรงประกาศชี้แจงไว้แล้วช่วยกันสืบสานเผยแผ่ออกไปให้ปรากฏในหมู่มชน โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตได้ดำเนินการมาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการสร้างความ เป็นเอกภาพและความเข้าใจให้เกิดร่วมกันซึ่งมีทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ เพื่อฝึกหัด ให้สามารถนำไปใช้ในการประกาศพระศาสนา เผยแผ่หลักธรรมให้แพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นเป้าหมายและหน้าที่โดยตรงของพุทธสาวก ผู้สืบทอดมรดกธรรม ดังนั้น สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตจึงมีแนวคิดในการที่จะพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมของพระธรรมทูตให้มีความมั่นใจ ในการที่จะออกไปเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ และได้ประโยชน์สูงสุด²

การฝึกอบรมพระธรรมทูตในแต่ละปีมีผู้ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตร ดังเช่นสถิติการอบรมของปี 2561 ของสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต มีจำนวน 124 รูป จะเห็นได้ว่าการอบรมเพื่อเป็นพระธรรมทูตมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนของพระภิกษุในประเทศไทย ซึ่งมีมากถึง 100,000 กว่ารูป³ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทั่วถึง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฐานะพระธรรมทูต

ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุและพระธรรมทูต ได้มีประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ พบว่า พระธรรมทูตที่ออกปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนามีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชนทำให้พระธรรมทูตแต่ละรูปต้องรับผิดชอบงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายแห่ง แต่บางแห่งไม่มีพระธรรมทูตไปทำ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้พระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องผ่านการฝึกอบรม อย่างเข้มงวดจากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตของคณะสงฆ์ไทย จึงจะ

¹ สว่าง พิมพ์พงษ์, **คู่มือพระธรรมทูต**. (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา, 2551)

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. หน้า 2

² พระมหาโชคดี เพชรมาก, การประเมินผลโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูต รุ่นที่ 5 45/2552 ของสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555, หน้า 1

³ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562, จากเว็บไซต์

http://www.odc.mcu.ac.th/?page_id=2378

สามารถออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ต่าง ๆ ได้ หากพระสงฆ์ที่มีความต้องการเป็นพระธรรมทูตได้รับการอบรม ฝึกฝน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเป็นพระธรรมทูตตั้งแต่เป็นสามเณร จะส่งผลให้จำนวนของพระธรรมทูตเพียงพอต่อความต้องการและเป็นพระธรรมทูตที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่และมีความเจริญก้าวหน้าสืบไป

จากสภาพปัญหาที่พบเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจ จนสามารถเข้ารับการฝึกอบรมเป็นพระธรรมทูตได้ในอนาคต จึงส่งผลให้มีพระธรรมทูตมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร
- 2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

3. ขอบเขตของงานวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาจากหลักสูตรอบรมพระธรรมทูต ซึ่งมีเนื้อหาตามหลักสูตร ประกอบด้วย 1. แนวคิด หลักการเกี่ยวกับงานพระธรรมทูต 2. ศาสนพิธีปฏิบัติ 3. ประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ 4. ภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูต 5. การฝึกสมาธิเบื้องต้น

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร ได้แก่ สามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดลำปาง จำนวน 200 รูป

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สามเณรที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 รูป โดยใช้วิธีสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling)

3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

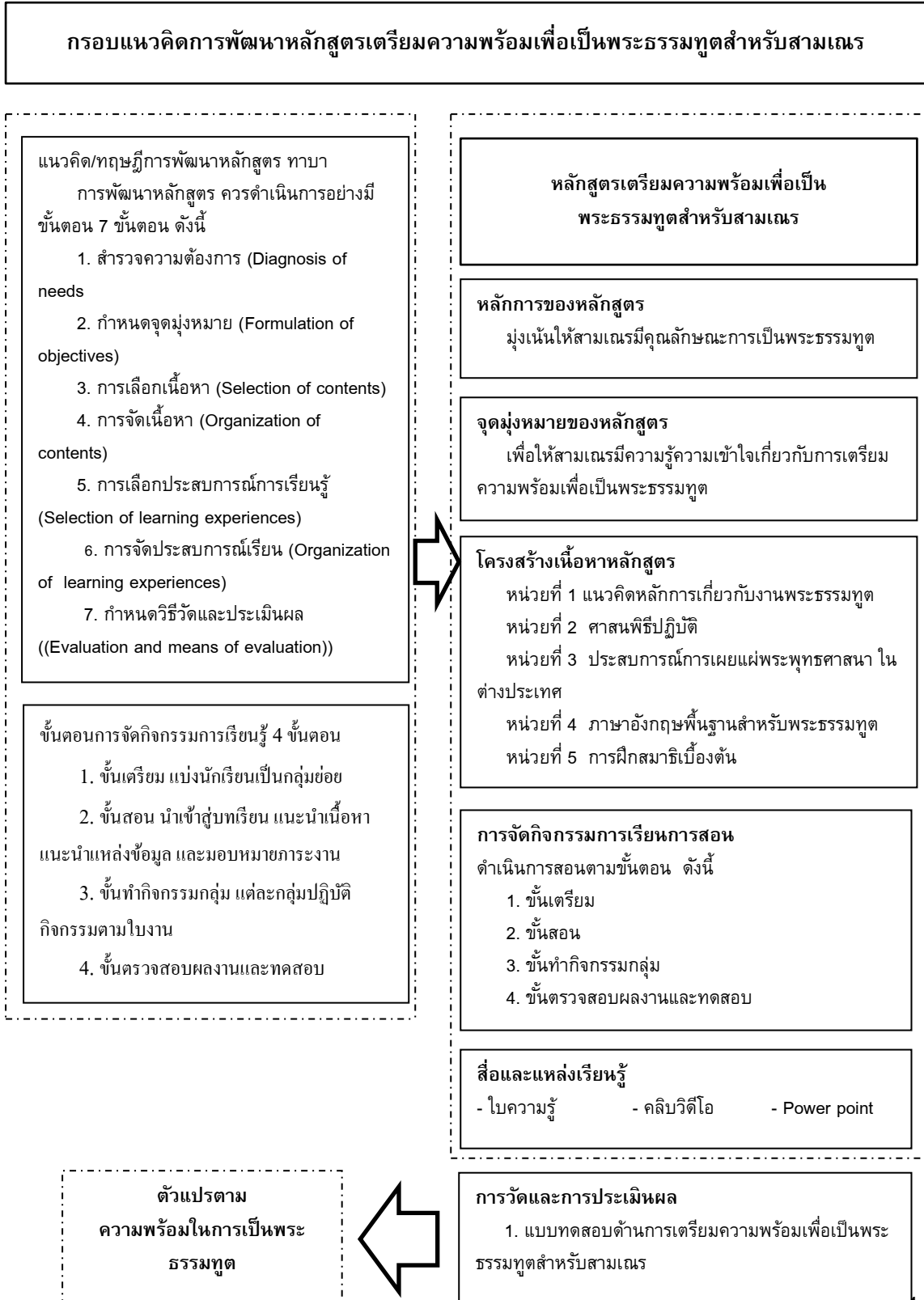
3.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

3.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมในการเป็นพระธรรมทูตของสามเณร

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาดำเนินการทดลองกับนักเรียนจำนวน 18 ชั่วโมง

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรผู้วิจัยใช้รูปแบบการฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วยหัวข้อในการอบรม 5 หัวข้อ เวลาอบรมจำนวน 18 ชั่วโมง ได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และคู่มือการใช้หลักสูตร โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

5.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับพระภิกษุ และสามเณร ด้านแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ทฤษฎี การเรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญ หน้าที่ที่พึงปฏิบัติของพระธรรมทูต การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะพระธรรมทูต รวมไปถึงพัฒนาการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร งานวิจัยเกี่ยวข้องกับพระธรรมทูต การฝึกอบรมเพื่อนำมา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม

5.1.2 ศึกษาทฤษฎีและหลักการอบรมพระธรรมทูต

5.1.3 ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการอบรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาของแต่ละหัวข้อการอบรม

5.1.4 สร้างหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร มีองค์ประกอบดังนี้ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ปัญหาและความจำเป็น หลักการ ของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ส่วนคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร มีองค์ประกอบดังนี้ คู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และหัวข้อการอบรม ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ แนวคิด/คำอธิบาย จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สื่อ กิจกรรม และการประเมินผล ผู้วิจัยได้จำแนกเนื้อหาในการอบรมออกเป็น 5 เรื่อง ดังนี้

1. แนวคิด หลักการเกี่ยวกับงานพระธรรมทูต
2. ศาสนพิธีปฏิบัติ
3. ประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
4. ภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูต
5. การฝึกสมาธิเบื้องต้น

5.1.5 นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็น พระธรรมทูตสำหรับสามเณร เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่บกพร่องและความสมบูรณ์ของคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และหัวข้อการอบรม

5.1.6 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5.1.7 นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ

หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรใช้แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และแบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่มมือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการยอมรับว่าหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรที่สร้างขึ้นว่ามีคุณภาพต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

5.2 ขั้นตอนในการสร้างหัวข้ออบรม หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ดังต่อไปนี้

5.2.1 ศึกษาเนื้อหาจากหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และศึกษาแนวทางการอบรมพระธรรมทูตเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดหัวข้อหลักสูตรในการฝึกอบรมต่อไป

5.2.2 ศึกษาแนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอบรมพระธรรมทูต

5.2.3 เลือกเนื้อหาการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับนักเรียนและอีกทั้งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการเริ่มต้นการเป็นพระธรรมทูต

การแบ่งลำดับเนื้อหาของหัวข้อการอบรม และจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการอบรมพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

หัวข้อการอบรม	ระยะเวลา
1. แนวคิด หลักการเกี่ยวกับงานพระธรรมทูต	1 ชั่วโมง
2. ศาสนพิธีปฏิบัติ	2 ชั่วโมง
3. ประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ	3 ชั่วโมง
4. ภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูต	6 ชั่วโมง
5. การฝึกสมาธิเบื้องต้น	6 ชั่วโมง

5.2.4 สร้างหัวข้อการอบรมตามหัวข้อที่เลือก จำนวน 5 หัวข้อ โดยมีกรอบในการอบรม ดังนี้

1) เลือกเนื้อหาที่มีหัวข้อการอบรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของผู้รับการอบรม

2) กำหนดจุดประสงค์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาการอบรม และตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม

3) จัดกิจกรรมการอบรมตามวิธีการที่กำหนด ซึ่งมีการจัดให้ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ประกอบด้วยผู้เข้ารับการอบรมที่มีความสามารถแตกต่างกัน จากหลายโรงเรียนมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ใน 18 ชั่วโมง ผู้เข้ารับการอบรมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ต้องทำคะแนนทุกกิจกรรมได้ถึงเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านกิจกรรมนั้นๆ ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่ทำคะแนนได้ไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 80 ต้องพยายามพัฒนาตนเองและให้ความร่วมมือกันในกลุ่มทำกิจกรรม ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาคะแนนของทีมนั้นให้ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5.2.5 นำคู่มือการจัดการอบรม และแบบฝึกหัดประกอบการอบรมแต่ละหัวข้อที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและปรับแก้ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเป็นผู้ตรวจคู่มือการจัดการอบรม โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการอบรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการประเมินผล แบบประเมินคู่มือการจัดการอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

5.2.6 นำคู่มือการจัดการอบรม และแบบฝึกหัดที่สร้างขึ้นจำนวน 5 หัวข้อที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบทดสอบวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้หลักสูตรอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เวลาดำเนินการดำเนินการ 18 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

6.1 อธิบายจุดประสงค์ในการใช้หลักสูตรอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ให้นักเรียนทราบเพื่อให้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

6.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ แบบทดสอบวัดผลก่อนเรียนโดยใช้หลักสูตรอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ

6.3 ดำเนินกิจกรรมการอบรมให้กับกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวทางการจัดการอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น เป็นเวลา 18 ชั่วโมง

6.4 ทำการทดสอบ (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ แบบทดสอบวัดผลหลังเรียนโดยใช้หลักสูตรอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 นำกระดาษคำตอบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรวจให้คะแนนโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

7.2 เปรียบเทียบคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนสำหรับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าสถิติ (t-test แบบ dependent)

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1: การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะความรู้ความเข้าใจของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

การทดสอบ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	14.67	2.68	26.73	.00
หลังเรียน	30	27.73	1.34		

P < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็น พระธรรมทูตสำหรับสามเณรพบว่า หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร นำเสนอผลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 จากผลการสร้างหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย 1) ปัญหาและความจำเป็น 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้าง/เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ระยะเวลา 7) ผู้เข้ารับการอบรม 8) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 9) การประเมินผลการฝึกอบรม ทั้งนี้เป็นผล สืบเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอบรมของทาบา (Taba)⁴ ได้ศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน และนำสิ่งที่ศึกษามา สร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ทำให้สามารถสร้างหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรได้

⁴ Taba, Hilda, **Curriculum development theory and practice.** (New York: Harcourt, Washington, Ohio: Jones,1978), pp. 422-425

1.2 จากผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ที่พัฒนาขึ้นตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินพบว่า รายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณรที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร และยกร่างหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพจริงจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มี ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้จริง

ตอนที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร

1. กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลสืบเนื่องมาจากเนื้อหาของหลักสูตรอบรมมีความน่าสนใจ และเป็นสิ่งที่กระตุ้นความรู้ความสามารถของสามเณรที่สนใจที่จะเป็นพระธรรมทูตในอนาคต ส่งผลให้ผู้เข้ารับ การอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งจากเนื้อหา ประสบการณ์ตรงจากวิทยากรและการลงมือปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ผู้วิจัยส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ และกิจกรรมที่จัดให้อบรมได้เรียนรู้มีทั้งกิจกรรมเดี่ยว/คู่ และกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และมีการให้แรงเสริมทางบวก นอกจากนี้ในการสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและความจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษาสำหรับสามเณรในปัจจุบัน หลักการของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและผลการเรียนรู้มีความเหมาะสมครอบคลุมคุณลักษณะที่จะเกิดกับผู้เรียน นอกจากนี้โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลมีความเหมาะสมกับกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เข้ารับการอบรมสนใจ และเป็นประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะพระธรรมทูต โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการสอนของครูหรือวิทยากรมีขั้นตอนที่หลากหลายยืดหยุ่น เป็นสำคัญ ฝึกให้ผู้เรียนได้คิดและปฏิบัติจริง รวมทั้งผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่เครียดกับการเรียน

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การนำหลักสูตรไปใช้ ผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร และคู่มือการใช้หลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็น พระธรรมทูตสำหรับสามเณร อย่างละเอียดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและควรเพิ่มบทบาทของผู้เรียนในการค้นคว้าหาองค์ความรู้ด้วยตัวเอง

2) ครูผู้สอนควรเตรียมกิจกรรมนันทนาการ เพื่อความสนุกสนาน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจก่อนเข้าสู่บทเรียนและหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง

3) ผู้สอนควรพัฒนาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ทันสมัยที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพระธรรมทูตด้วยกัน ทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ

10.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมการเตรียมความพร้อมในการเป็นพระธรรมทูตสำหรับพระภิกษุ ก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมจริงจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมพระธรรมทูตให้กับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ใช้เป็นแนวทางในการอบรมพัฒนาสามเณรที่มีความสนใจในการเป็นพระธรรมทูต พัฒนาดตนเองจนสามารถเป็นพระธรรมทูตได้

11. เอกสารอ้างอิง

- พระมหาโชคดี เพชรมาก. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูต รุ่นที่ 5 45/2552 ของสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555
- วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. รายชื่อพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. 2561. จากเว็บไซต์ /www.odc.mcu.ac.th/?page_id=2378
- สง่า พิมพ์พงษ์. คู่มือพระธรรมทูต. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2551
- Taba, Hilda. **Curriculum development theory and practice**. New York: Harcourt. Washington, Ohio: Jones, 1978